

Конфлікти в екологічній сфері на прикладі агропромислової галузі

Марія Бездень

*здобувач I курсу, гр. МЕН/ОРГ-23-дст,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: BezdenMV@krok.edu.ua*

Ірина Мала

*старший викладач кафедри управлінських технологій,
старший викладач кафедри маркетингу та поведінкової економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: IrynaMB@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-00030773-5336*

Актуальність дослідження. Дослідження екологічних конфліктів у сфері агропромисловості актуально через великий вплив цієї галузі на навколишнє середовище та суспільство. Конфлікти, пов'язані з використанням пестицидів, мінеральних добрив та водних ресурсів, мають серйозні екологічні та соціально-економічні наслідки. Розуміння цих конфліктів та розробка стратегій їх вирішення є важливими кроками у напрямку сталого розвитку агропромисловості.

Об'єктом дослідження: конфлікти в екологічній сфері, на прикладі агропромислової галузі.

Предметом дослідження: Причини та наслідки конфліктів між екологічними організаціями, владою та бізнесом в контексті агропромислової діяльності та методи вирішення конфліктів для забезпечення сталого розвитку в агропромисловості.

Метою дослідження є ретельний аналіз екологічних конфліктів, зокрема у сфері агропромислового виробництва з метою з'ясування їхніх основних джерел та визначення їх впливу на навколишнє середовище та суспільство.

Інформаційна база досліджень. ФАО ГЕФ, «Українське ґрунтове партнерство», громадська спілка «Органічна Україна», Всесвітній фонд природи (WWF), Європейська комісія, ЮНЕП (Програма ООН з навколишнього середовища), та Міжнародний банк реконструкції та розвитку (IBRD).

Методологія дослідження. Для цієї роботи було застосовано теоретичні методи аналізу та синтезу, а також емпіричний метод спостереження.

Етапи та результати дослідження. В Україні посухи почали відбуватись кожні 2-3 роки, що охоплюють 30% території держави. До 2070 року прогнозується, що кількість посух збільшиться мінімум вдвоє. У 2020 році від паводка постраждало 4 області України, підтоплено 300 населених пунктів. Велика площа розораних земель та недостатня кількість лісових смуг для захисту від природних факторів призводять до інтенсивної вітрової ерозії та посух. Наприклад, в Луганській області лише 1,6% орних земель відведено під лісові смуги, а в Донецькій області ця кількість становить 1,7%. У зв'язку з великою площею розораної землі, майже половина земель у цих областях піддається впливу вітрової та водяної ерозії. Кількість екологічних проблем буде тільки зростати. До потенційно можливих відносять: підняття рівня води;

повені; посухи; деградацію ґрунтів; нестачу питної води; зниження врожайності і т.д.

У контексті глобальних екологічних викликів, суспільство починає розглядати природу як важливий фактор при прийнятті економічних та політичних рішень, використовуючи підходи, відомі як природоорієнтовані рішення (Nature-based solutions / NBS). Ці рішення складаються з декількох ключових компонентів:

- 1) Захист навколишнього середовища;
- 2) Розв'язання конкретних проблем;
- 3) Розробка інфраструктури;
- 4) Ефективне управління ресурсами та процесами;
- 5) Відновлення природних екосистем [3].

Проте, одночасно з розвитком методів охорони природи, зростають розбіжності на міжнародному та внутрішньому рівні, спричинені конфліктом сторін за розподіл ресурсів, право власності, контроль за активами – екологічні конфлікти. База даних конфліктів – соціально-економічна, отже потребує регуляцій зі сторони держави та міжнародних організацій. Головною проблемою є розподіл ресурсів. За твердженням відомого економіста Фернандо Німала, «зростаюча хвиля піднімає не всі човни». Ця алегорія чітко демонструє, що збільшення та розвиток аграрного сектору не дорівнює справедливому розподілу доходів та спонукає до конфліктів за ресурси.

Ці проблеми стали підґрунтям для інклюзивного розвитку. Інклюзивний сільський розвиток передбачає забезпечення соціального захисту бідних та малозабезпечених селянських домогосподарств шляхом поступового нівелювання строкатості соціальних показників та сприяння створенню мережі соціально-економічної безпеки для уразливих груп громадян. До ключових завдань такого розвитку належить:

- 1) ефективні земельні трансформації;
- 2) розвиток сільської інфраструктури;
- 3) надання безпечних фінансових послуг населенню;
- 4) стимулювання функціонування підприємств [1].

Сектору сільськогосподарських підприємств властива висока нерівність у розподілі економічних благ. Так за наявними даними 10% підприємств галузі отримують майже 60% сукупного прибутку. Це свідчить про високу концентрацію прибутків обмеженою кількістю бенефіціарів – власників аграрного бізнесу. Заробітна плата найманих працівників у сільському господарстві залишається найнижчою серед галузей реального сектору економіки, 85,3% від середньої по економіці. Це призводить до відтоку кваліфікованих кадрів в інші сфери діяльності, що створює проблеми з кадровими ресурсами, а також призводить до низького зацікавлення молодого покоління в цій області роботи.

Окремою гілкою є екологічні конфлікти у зв'язку з війною в Україні, зокрема екоцид. Згідно зі ст. 441 ККУ: «екоцид – масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення

інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу» [2]. Міністерство довкілля та природних ресурсів України станом на 11 жовтня 2023 року оцінює збитки довкіллю 2108 млрд гривень. З них збитки від забруднення повітря – 1 078,7 млрд гривень, ґрунтів і землі – 984,4 млрд гривень, води – 60,7 млрд гривень. Політичний конфлікт, переріс і в міжнародний екологічний, адже влучання в критичні об'єкти інфраструктури призводить до атмосферного забруднення, що не має політичних кордонів. Ще одним прикладом є забруднення річок. Такі річки як: Дунай, Дністер, Прут, Тиса і Західний Буг ми ділимо із країнами-сусідами: Польщею, Угорщиною, Румунією та Молдовою.

Методи управління економічними конфліктами відрізняються залежно від того, чи вони виникають внаслідок внутрішніх або зовнішніх факторів. Внутрішні конфлікти переважно пов'язані з конкуренцією за ресурси. Для забезпечення справедливого розподілу ресурсів необхідно приймати економіко-правові рішення, які спрямовані на узгодження інтересів економічних суб'єктів у таких аспектах, як розподіл ресурсів, зіткнення інтересів, а також визначення меж зростання/зменшення витрат від експлуатації природного ресурсу.

До методів регуляції зовнішніх екологічних конфліктів належить: створення громадського контролю через неурядові, незалежні громадські організації; єдність економіки й політики, що сприяє розвитку екологічних ініціатив; об'єднання науково-технічного потенціалу членів міжнародного співтовариства з метою обміну технологіями, інноваційними досягненнями у сфері використання природних ресурсів, контролю за станом довкілля, ресурсозбереженням, екологізацією виробництва, утилізації відходів; законодавчо закріплені норми та стандарти екологічної політики для всіх країн світу.

Висновки. Україна стикається зі зростаючою частотою природних катастроф, таких як посухи, повені та екологічні проблеми. Суспільство визнає важливість збереження природи у прийнятті економічних та політичних рішень. Проте зростає кількість конфліктів на міжнародному та внутрішньому рівнях, пов'язаних з контролем за ресурсами. Необхідно звернути увагу на інклюзивний розвиток, щоб забезпечити соціальний захист уразливих груп населення. Управління економічними та екологічними конфліктами потребує комплексного підходу та співпраці всіх зацікавлених сторін.

Ключові слова: екологічні конфлікти, інклюзивний сільський розвиток, екоцид, агропромисловість, природоорієнтовані рішення.

Список використаних джерел

1. Бородіна О. М. *Інклюзивний сільський розвиток в Україні: Монографія / за наук, ред. проф., О.М. Бородіної, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України» К., 2020. – 257 с.*
2. *Кримінальний кодекс України : Ст. 441 від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://kodeksy.com.ua/kriminal_nij_kodeks_ukraini/statja-441.htm*
3. *Природоорієнтовані рішення. URL: <https://wwf.ua/our-work/nbs/>*